

STANOVISKO REPUBLIKOVEJ ÚNIE ZAMESTNÁVATEĽOV

Návrh zmeny Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky

Stručný popis podstaty materiálu najmä jeho relevancie z pohľadu RÚZ

Materiál bol predložený na rokovanie tripartity Úradom vlády SR ako iniciatívny materiál

Cieľom a obsahom materiálu je najmä:

Jedným z hlavných dôvodov aktualizácie POO SR je pridanie novej kapitoly REPowerEU, ktorá reaguje na ruskú agresiu na Ukrajinu a s ňou súvisiace výzvy. Ruská vojenská agresia voči Ukrajinu vytvorila novú geopolitickú realitu, ktorá radikálne narušila globálny trh s energiami. V tejto súvislosti čelí Slovensko v európskom, ale aj národnom kontexte neodkladným výzvam, ktoré musia urýchlene znížiť závislosť od ruských fosílnych palív, zrýchliť zelenú transformáciu a zároveň zvýšiť odolnosť a bezpečnosť energetického systému v celej Európskej únii.

Ďalšími dôvodmi na potrebu aktualizácie POO SR sú 1) zníženie alokácie súvisiacej s aktualizáciou maximálneho finančného príspevku na základe článku 18 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti; 2) novovzniknuté objektívne okolnosti, kvôli ktorým POO SR už nie je možné naďalej zrealizovať v pôvodne plánovanej miere; a 3) oprava rôznych druhov administratívnych chýb, ktoré sa vyskytujú v POO SR s cieľom predísť možným nedorozumeniam a komplikáciám pri implementácii, ako aj hodnotení uspokojivého splnenia jednotlivých míľnikov a cieľov v budúcnosti zo strany Európskej komisie.

Postoj RÚZ k materiálu

Jedným z hlavných dôvodov aktualizácie POO SR je pridanie novej kapitoly REPowerEU, ktorá reaguje na ruskú agresiu na Ukrajinu a s ňou súvisiace výzvy. **RÚZ návrh v medzirezortnom pripomienkovom konaní pripomienkovala.**

RÚZ návrh podporuje a odporúča na ďalšie konanie po zapracovaní nižšie uvedených pripomienok.

Pripomienky RÚZ k predkladanému materiálu

1. Pripomienka k REPowerEU_kapitola Investícia 6: Podpora ekologickej osobnej dopravy, SK-C[C3]-I[I2]

Navrhujeme rozšíriť predmet Investície 6: Podpora ekologickej osobnej dopravy, SK-C[C3]-I[I2] v dokumente REPowerEU_kapitola aj na nákup nových bezemisných a nízkoemisných vozidiel s pohonom na alternatívne palivá v cestnej alebo železničnej doprave. Celý text Investície 6 navrhujeme primerane upraviť a rozšíriť okruh adresátov opatrenia o ďalšie dopravné podniky.

Odôvodnenie:

Predložený návrh umožňuje podporovať len dráhovú ekologickú osobnú dopravu a limituje potenciálnych adresátov podpory na DPB a ŽSSK. Rozšírením predmetu investície aj na projekty zavádzania nízkoemisných alebo bezemisných vozidiel s pohonom na alternatívne palivá do cestnej dopravy a železničnej dopravy sa rozšíri okruh potenciálnych prijímateľov podpory, čo môže priniesť aj zvýšenie celkových benefitov tejto investície.

Vzhľadom na to, že cieľom aktivity je zníženie spotreby fosílnych palív vo verejnej osobnej doprave a zvyšovanie podielu dopravných výkonov zabezpečovaných vozidlami s nulovými emisiami, nepovažujeme rozšírenie investície aj na cestnú dopravu za rozporuplné s podstatou stanoveného cieľa. Pre efektívnu dekarbonizáciu verejnej osobnej dopravy je potrebné využiť všetky dostupné technológie, pričom je nevyhnutné, aby podpora bola zameraná na všetky spôsoby pohonu, ktoré prispievajú k zníženiu emisií GHG, vrátane alternatívnych palív. Využitie alternatívnych palív, medzi ktoré patria napríklad biopalivá, bioCNG, bioLNG, syntetické palivá a iné, umožňuje okamžité a efektívne riešenia, ktorými je možné dosiahnuť širšiu implementáciu úspor emisií skleníkových plynov a vyšší stupeň „ozelenenia“ v doprave. Okrem toho je potrebné uviesť si, že ani elektrické vozidlá nemožno považovať za úplne bezemisné. Napríklad pri porovnaní emisnej stopy biopaliva vyrobeného z odpadu môže mať aj palivo v elektrických vozidlách, teda elektrina, vyššiu emisnú stopu, ak nie je vyrobená z obnoviteľných zdrojov energie. Prístup zohľadňujúci emisie zo životného cyklu paliva a elektrickej energie odzrkadľuje reálne znížovanie fosílnych emisií z dopravy a zároveň umožňuje voľbu ekonomickejších nástrojov na splnenie dekarbonizačných cieľov vyplývajúcich zo smernice o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov č. 2018/2001/ES.

Z ekonomického hľadiska je navrhovaná alokácia investície (58 mil. EUR) na základe odhadov postačujúca na nákup maximálne 4 ucelených vlakových jednotiek a 10 električiek. Ak bude možné alokáciu použiť aj na viacero projektov spočívajúcich v nákupe napr. autobusu s pohonom na alternatívne palivá, bude alokácia postačujúca na nákup rádo vo vyššieho množstva vozidiel využívaných vo verejnej osobnej doprave (obstarávacia cena 1 elektrobusu cca 500 000 EUR; autobusu na CNG cca 250 000 EUR, či autobusu na čisté biopalivá cca 200 000 EUR), čo bude mať aj výrazne pozitívnejší dopad na celkovú produkciu emisií skleníkových plynov z verejnej osobnej dopravy.

Rozšírením investície aj na cestné vozidlá s pohonom na alternatívne palivá sa synergicky dosiahne efekt plnenia povinností zo zákona č. 214/2021 Z. z. o podpore ekologických vozidiel cestnej dopravy, kedy sú subjekty verejnej správy (vrátane subjektov zabezpečujúcich verejnú osobnú dopravu) povinné zabezpečiť minimálny podiel ekologických vozidiel na dopravných výkonoch.

Taktiež v prípade podpory vozidiel s pohonom na bioCNG alebo bioLNG sa vytvára potenciál efektívnejšieho využívania biometánu získavaného z bioplynových staníc, tzn. biometán použitý nie na výrobu elektrickej energie v kogeneračných jednotkách ale biometán použitý na výrobu paliva bioCNG alebo bioLNG použiteľného napr. v prímestskej alebo mestskej autobusovej doprave.

2. Pripomienka ku Kapitole 9 - Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovania výskumu, vývoja a inovácií

V súvislosti s úpravami Plánu obnovy a odolnosti v Kapitole 9 dôrazne upozorňujeme na významné negatívne následné dopady najmä na: podporu rozvoja výskumu, vývoja a inovácií v podnikateľskom (súkromnom) sektore a podporu spolupráce medzi súkromným a akademickým sektorom.

Ide najmä o nasledovné navrhované zmeny a opatrenia:

Úprava celkového cieľa (na projekty vybrané v rámci výziev zameraných na zvýšenie účasti na programoch Horizont Európa) na 35 287 000 EUR. Zníženie je doporučné k navrhovanej zníženej alokácii o 10,249 mil. EUR, po odrátaní administratívnych nákladov (zníženie pôvodnej alokácie o 22,5 %). To súčasne znamená aj zníženie počtu podporených projektov na prípravu žiadostí do programu Horizont Európa z 1 600 na 717 (zníženie alokácie o 44,8 %).

Zníženie, resp. dokonca zrušenie podpory nasledovných projektov:

„Matching“ granty k zdrojom získaným od súkromného sektora v rámci výskumnej spolupráce. Zmena v alokácii: zníženie alokácie o 17 481 344 €.

Stáže doktorandov a zamestnancov medzi podnikmi a akademickými výskumnými organizáciami. Zmena v alokácii: odstránenie celej schémy - vypustenie pod-opatrenia v celkovej výške 3 903 969 EUR.

Patentové vouchery. Zmena v alokácii: odstránenie celej schémy - vypustenie pod-opatrenia v celkovej výške 8 090 000 EUR.

Celkovo ide o zníženie nákladov o 29 475 313, t. j. o 16,5 %.

Tiež nepovažujeme za vhodné vypustiť budovanie IT podpory jednotného grantového systému výskumu a vývoja a Návrh nového informačného systému pre grantové hodnotenie výskumu a vývoja. Už temer 15 rokov neúspešne trvajú snahy o vybudovanie týchto informačných systémov v súvislosti so sústavným volaním o nutnosti digitalizácie a informatizácie informačných systémov, databázových systémov zberu dát, ich on line spracovania a sprístupňovania v záujme zvyšovania efektívnosti a transparentnosti rozhodovacích procesov. Snahy o vybudovanie týchto systémov vždy stroskotali na finančných prostriedkoch a slabšej motivácii rozhodujúcich relevantných a dotknutých účastníkov tohto procesu. Pôvodne alokovaných 6 631 030 EUR dávalo veľkú pravdepodobnosť systémy vybudovať.

3. Pripomienka ku Kapitole 4 - Dekarbonizácia priemyslu

V súvislosti s prijatím Usmernenia k Plánom obnovy a odolnosti v kontexte REPowerEU a súvisiacim odporúčaniami EK a úpravami Plánu obnovy a odolnosti v Kapitole 4 upozorňujeme na potrebu úpravy konečného termínu na zrealizovanie investícií v rámci Investície 1: Dekarbonizácia priemyslu a súvisiaceho termínu na zaslanie EK informácie o splnení míľnika na 31. augusta 2026. Dôvodom sú objektívne okolnosti ohrozujú realizáciu míľnika v pôvodne stanovenom termíne. Touto objektívnou okolnosťou je ruská agresia proti Ukrajine, ktorou došlo k výraznému narušeniu dodávateľských reťazcov a výpadkoch pri dodávkach kľúčových technologických zariadení, čo vyvoláva tlak na schopnosť spoločností realizovať investície zamerané na dekarbonizáciu priemyslu v plánovaných termínoch.

Ide najmä o nasledovné navrhované zmeny a opatrenia komponentu 4:

Úprava termínu plnenia nasledovných časových bodov súvisiacich s implementáciou Komponentu 4: Dekarbonizácia priemyslu (Investícia 1: Dekarbonizácia priemyslu)

Reforma 2: Nákladovo efektívne zníženie emisií skleníkových plynov v priemysle, Časový rozvrh: Realizácia projektov do 31. augusta 2026.

Investícia 1: Dekarbonizácia priemyslu, Časový rozvrh: Projekty budú podporované v rokoch 2022 až 2026, tak aby bola zabezpečená ich finalizácia do 31. augusta 2026.

Milník 1: Ukončenie implementácie projektov spolu-financovaných z RRF do 31. augusta 2026.

Cieľ 1: Za Q3 2026 znížiť emisie skleníkových plynov o minimálne 1,23 mil. ton eqCO₂.

V nadväznosti na vyššie uvedené navrhujeme taktiež upraviť textáciu v Tabuľke 2 (Referencia pre investície/reformu CID: SK-C[C4]-R[R2]-M[C4.2]) nasledovne:

Modifikované prvky	Aktuálna verzia	Zmenená a doplnená verzia
<i>Milníky a ciele</i>	<p>Prijatie schémy dekarbonizácie priemyslu, ktorá prinesie účinné výsledky, ministerstvom životného prostredia. Súťažný systém dekarbonizácie sa zavedie prostredníctvom nediskriminačného, transparentného a otvoreného ponukového konania otvoreného pre všetky priemyselné odvetvia. Podpora sa bude zameriavať na nízkouhlíkové procesy a technológie v priemysle a prijímanie opatrení v oblasti energetickej efektívnosti. Investičná politika schémy bude zahŕňať aspoň tieto kritériá oprávnenosti a výberu projektov:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cieľ najnižšej ceny za tonu ušetreného skleníkového plynu, • zabezpečenie súladu s <i>acquis</i> EÚ a vnútroštátnymi právnymi predpismi v oblasti životného prostredia, ako aj s technickým usmernením týkajúcim sa uplatňovania zásady „výrazne nenarušiť“ (2021/C58/01), pokiaľ ide o podporované činnosti a/alebo spoločnosti a stanovenie cieľov v oblasti dekarbonizácie, • podporia sa len projekty, ktoré spĺňajú podmienku použitia najlepšej dostupnej technológie, • podporené subjekty, ktoré sú súčasťou systému EÚ na obchodovanie s emisiami, znížia svoje emisie značne pod referenčnú hodnotu 	<p>Prijatie schémy dekarbonizácie priemyslu, ktorá prinesie účinné výsledky, ministerstvom životného prostredia. Súťažný systém dekarbonizácie sa zavedie prostredníctvom nediskriminačného, transparentného a otvoreného ponukového konania otvoreného pre všetky priemyselné odvetvia. Podpora sa bude zameriavať na nízkouhlíkové procesy a technológie v priemysle a prijímanie opatrení v oblasti energetickej efektívnosti. Investičná politika schémy bude zahŕňať aspoň tieto kritériá oprávnenosti a výberu projektov:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cieľ najnižšej ceny za tonu ušetreného skleníkového plynu, • zabezpečenie súladu s <i>acquis</i> EÚ a vnútroštátnymi právnymi predpismi v oblasti životného prostredia, ako aj s technickým usmernením týkajúcim sa uplatňovania zásady „výrazne nenarušiť“ (2021/C58/01), pokiaľ ide o podporované činnosti a/alebo spoločnosti a stanovenie cieľov v oblasti dekarbonizácie, • podporia sa len projekty, ktoré spĺňajú podmienku použitia najlepšej dostupnej technológie, • podporené subjekty, ktoré sú súčasťou systému EÚ na obchodovanie s emisiami, znížia svoje emisie značne pod referenčnú hodnotu relevantnú pre danú projektovú ponuku. Podmienka „značne pod

	<p>relevantnú pre danú projektovú ponuku. Podmienka „značne pod referenčnou hodnotou“ bude podmienkou účasti vo verejnej súťaži,</p> <ul style="list-style-type: none"> • nebudú sa podporovať žiadne fosilne palivá, • množstvo skleníkových plynov (v jednotkách ekvivalentu CO₂, vážený priemer) emitovaných podnikmi podporenými zo schémy klesne aspoň o 30 %. <p>Slovenské orgány poskytnú záruky týkajúce sa včasného dodania údajov o všetkých podporených projektoch najneskôr do 30. júna 2026 alebo preukážu, že úspory emisií skleníkových plynov sa dosiahnu na základe predpokladaných parametrov podporených technológií (na základe osvedčení výrobcov), alebo sa použije kombinácia oboch prístupov. Predbežné vyčíslenie zníženia emisií skleníkových plynov na prostredníctvom projektov dekarbonizácie môže vychádzať z technických dokumentov, v ktorých sa uvádzajú kľúčové parametre, spotreba energie a vstupné materiály podporených technológií. Slovenské orgány po výbere projektov poskytnú Komisii základné scenáre, ako aj informácie o predpokladanom vplyve podporených technológií.</p>	<p>referenčnou hodnotou“ bude podmienkou účasti vo verejnej súťaži,</p> <ul style="list-style-type: none"> • nebudú sa podporovať žiadne fosilne palivá, • <u>Tuhé fosilne palivá nemôžu byť podporené. Projekty využívajúce zemný plyn ako hlavnú surovinu/zdroj energie nemožno podporiť. V prípade projektov, kde sa zemný plyn využíva v malom množstve, nesmie byť podiel zemného plynu na konečnej spotrebe vyšší ako 20%.¹</u> • množstvo skleníkových plynov (v jednotkách ekvivalentu CO₂, vážený priemer) emitovaných podnikmi podporenými zo schémy klesne aspoň o 30 %. <p>Slovenské orgány poskytnú záruky týkajúce sa včasného dodania údajov o všetkých podporených projektoch najneskôr do <u>31. augusta 2026</u> alebo preukážu, že úspory emisií skleníkových plynov sa dosiahnu na základe predpokladaných parametrov podporených technológií (na základe osvedčení výrobcov), alebo sa použije kombinácia oboch prístupov. Predbežné vyčíslenie zníženia emisií skleníkových plynov na prostredníctvom projektov dekarbonizácie môže vychádzať z technických dokumentov, v ktorých sa uvádzajú kľúčové parametre, spotreba energie a vstupné materiály podporených technológií. Slovenské orgány po výbere projektov poskytnú Komisii základné scenáre, ako aj informácie o predpokladanom vplyve podporených technológií.</p>
--	--	---

¹ V súlade so Schémou štátnej pomoci na dekarbonizáciu priemyslu z Plánu obnovy a odolnosti SR, schválenej EK dňa 10.10.2022